BG Pulse Journal USA
ISSN:1947-2536 http://www.bgpulseusa.com/index.php/bg

BUDJET MABLAG‘LARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI TA’MINLASHDA JAMOATCHILIK NAZORATINI RIVOJLANTIRISH

Iskandarov Zaylidin Fayozidinovich
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti mustaqil tadqiqotchisi (PhD)
E-mail: iskandarovzaylidin@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur tezisda davlat budjeti mablag‘laridan foydalanish samaradorligini ta’minlashda jamoatchilik nazoratining o‘rni va ahamiyati tadqiq etilgan. Davlat moliyaviy resurslaridan oqilona foydalanish, budjet xarajatlari ustidan samarali nazoratni tashkil etish hamda korrupsion xavflarni kamaytirishda fuqarolar va fuqarolik jamiyati institutlarining ishtiroki tahlil qilingan. Xalqaro tajriba asosida ishtirokchi budjetlashtirish, ochiq ma’lumotlar tizimi va raqamli nazorat vositalarining afzalliklari yoritilgan. Tadqiqot natijalari jamoatchilik nazoratini rivojlantirish budjet mablag‘laridan foydalanish samaradorligini oshirish, davlat organlari faoliyatining hisobdorligini kuchaytirish va jamiyat ishonchini mustahkamlashga xizmat qilishini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: budjet mablag‘lari, jamoatchilik nazorati, davlat moliyasi, samaradorlik, shaffoflik, hisobdorlik, ochiq budjet, raqamli texnologiyalar.

РАЗВИТИЕ ОБЩЕСТВЕННОГО КОНТРОЛЯ В ОБЕСПЕЧЕНИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ БЮДЖЕТНЫХ СРЕДСТВ

Аннотация: В тезисе исследуется роль общественного контроля в повышении эффективности использования государственных бюджетных средств. Особое внимание уделено вопросам прозрачности и подотчётности бюджетного процесса, а также участию граждан и институтов гражданского общества в контроле за государственными финансами. На основе международного опыта рассмотрены механизмы партисипаторного бюджетирования, системы открытых данных и цифровые инструменты мониторинга бюджетных расходов. Результаты исследования показывают, что развитие общественного контроля способствует повышению эффективности бюджетных расходов, снижению коррупционных рисков и укреплению доверия общества к государственным институтам.

Ключевые слова: бюджетные средства, общественный контроль, государственные финансы, эффективность, прозрачность, подотчётность, открытый бюджет, цифровые технологии.

DEVELOPING PUBLIC OVERSIGHT TO ENSURE THE EFFICIENT USE OF BUDGET FUNDS

Iskandarov Zaylidin Fayozidinovich
Independent Researcher (PhD) at Tashkent State University of Economics
E-mail: iskandarovzaylidin@gmail.com

Abstract: This thesis examines the role of public oversight in ensuring the efficient use of public budget funds. Particular attention is paid to transparency and accountability in public

financial management and the participation of citizens and civil society institutions in budget monitoring. Based on international experience, the effectiveness of participatory budgeting, open data systems, and digital monitoring tools is analyzed. The findings demonstrate that strengthening public oversight contributes to more efficient budget expenditures, reduces corruption risks, and enhances public trust in government institutions.

Keywords: budget funds, public oversight, public finance, efficiency, transparency, accountability, open budget, digital technologies.

Asosiy qism

Davlat budjeti mablag‘laridan samarali foydalanish iqtisodiy barqarorlikni ta’minlash va aholi farovonligini oshirishning muhim omillaridan biridir. Mamlakatda amalga oshirilayotgan budjet islohotlari davlat moliyasi tizimining ochiqligi va samaradorligini oshirishga qaratilgan bo‘lib, bunda jamoatchilik nazorati alohida ahamiyat kasb etadi.

Jamoatchilik nazorati davlat organlari va tashkilotlarining budjet mablag‘laridan foydalanishi ustidan fuqarolar, nodavlat notijorat tashkilotlari hamda fuqarolik jamiyati institutlari tomonidan amalga oshiriladigan kuzatuv va monitoring faoliyatini anglatadi. Ushbu nazorat shakli budjet mablag‘larining maqsadli sarflanishini ta’minlash, noqonuniy xarajatlarni aniqlash hamda davlat organlarining jamiyat oldidagi hisobdorligini oshirishga xizmat qiladi.

Xalqaro tajriba shuni ko‘rsatadiki, budjet jarayonlarida fuqarolar ishtirokining yuqori darajasi davlat xarajatlarining samaradorligini oshiradi. Xususan, Braziliya, Janubiy Koreya va Yevropa davlatlarida keng qo‘llanilayotgan ishtirokchi budjetlashtirish mexanizmlari mahalliy aholi ehtiyojlarini inobatga olgan holda mablag‘larni taqsimlash imkonini bermoqda. International Budget Partnership tashkiloti tomonidan o‘tkazilgan tadqiqotlarda budjet ochiqligi va davlat boshqaruvi sifati o‘rtasida ijobiy bog‘liqlik mavjudligi qayd etilgan.

O‘zbekistonda “Ochiq budjet” axborot portali jamoatchilik nazoratining zamonaviy shakli sifatida rivojlanmoqda. Mazkur platforma orqali fuqarolar mahalliy budjet mablag‘larini taqsimlashda ishtirok etib, ijtimoiy ahamiyatga ega loyihalarni moliyalashtirish bo‘yicha tashabbuslarni ilgari surish imkoniyatiga ega bo‘lmoqda. Bu esa davlat moliyasini boshqarishda ochiqlik va shaffoflikni ta’minlashga xizmat qilmoqda.

Shu bilan birga, jamoatchilik nazoratini rivojlantirish yo‘lida ayrim muammolar ham mavjud. Jumladan, aholining budjet jarayonlari bo‘yicha bilimlari yetarli emasligi, budjet ma’lumotlarining murakkab shaklda taqdim etilishi hamda jamoatchilik takliflarining amaliy qarorlarga ta’siri cheklanganligi kuzatilmoqda. Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun raqamli nazorat vositalarini rivojlantirish, budjet ma’lumotlarini soddalashtirilgan shaklda e’lon qilish va fuqarolik jamiyati institutlarining vakolatlarini kengaytirish zarur.

Xulosa qilib aytganda, jamoatchilik nazoratini rivojlantirish davlat budjeti mablag‘laridan foydalanish samaradorligini oshirish, korrupsiyaga qarshi kurashish hamda davlat boshqaruvida shaffoflik va hisobdorlikni ta’minlashning muhim omili hisoblanadi.

Xulosa va takliflar

O‘tkazilgan tahlil natijalari asosida budjet mablag‘laridan foydalanish samaradorligini ta’minlashda jamoatchilik nazoratini rivojlantirish bo‘yicha quyidagi xulosa va takliflarni shakllantirish mumkin.

Birinchidan, jamoatchilik nazoratining huquqiy-institutsional asoslarini mustahkamlash, nazorat subyektlarining vakolatlari va javobgarligini aniq belgilab beruvchi meyoriy-huquqiy hujjatlarni takomillashtirish zarur. Ikkinchidan, budjet jarayonlarida shaffoflikni ta’minlash maqsadida barcha darajadagi budjet ma’lumotlarining ochiqligini kafolatlash va ularni fuqarolar uchun tushunarli shaklda taqdim etish lozim.

Uchinchidan, raqamli texnologiyalarga asoslangan zamonaviy nazorat vositalarini keng joriy etish, fuqarolarning elektron budjet tizimlari orqali nazoratdagi ishtirokini rag‘batlantirish maqsadga muvofiq. To‘rtinchidan, aholining budjet va moliya sohasidagi savodxonligini oshirish, jamoatchilik nazoratiga jalb etiluvchi faollarni tayyorlash va ularning malakasini oshirishga alohida e’tibor qaratish kerak.

Xulosa qilib aytganda, jamoatchilik nazoratini rivojlantirish budjet mablag‘laridan maqsadli va samarali foydalanishni ta’minlash, davlat boshqaruvining shaffofligi va hisobdorligini oshirish hamda fuqarolik jamiyatini mustahkamlashning muhim omili hisoblanadi. Ushbu yo‘nalishdagi tizimli islohotlar davlat moliyasini boshqarish sifatini oshirishga va ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasining “Jamoatchilik nazorati to‘g‘risida”gi Qonuni. – Toshkent, 2018.
2. O‘zbekiston Respublikasining Budjet kodeksi. – Toshkent, 2023.
3. Open Budget Survey 2023. International Budget Partnership.
4. Wehner J., de Renzio P. Citizens, Legislators and Executive Disclosure: The Political Determinants of Fiscal Transparency // World Development. – 2013.
5. OECD Public Governance Reviews. Open Government and Citizen Participation. – Paris, 2022.
6. World Bank. Participatory Budgeting: Global Experience and Lessons Learned. – Washington D.C., 2021.